

**Приватний вищий навчальний заклад
«Медико-Природничий Університет»**

м. Миколаїв

СИЛАБУС

Навчальна дисципліна	Психологічна реабілітація
Освітньо-професійна програма	Психологія
Освітньо-професійний ступінь	Перший (бакалаврський)
Спеціальність	053 Психологія
Галузь знань	05 «Соціальні та поведінкові науки»
Статус дисципліни	Вибіркова
Форма навчання	Очна
Рік навчання/семестр	ІІІ рік, семестр 5
Кількість кредитів ECTS/ Обсяг	Кредитів 5 усього годин 150 лекцій 24 семінарські 48 самостійна робота 78
Е-mail, контактний телефон викладача	
Посилання на сайт	
Консультації	За графіком впродовж навчального року
Анотація до курсу	Дисципліна «Психологічна реабілітація» знайомить здобувачів вищої освіти з основними методами психологічної реабілітації, основними психореабілітаційними заходами в сучасній психології, нормативно-правовими актами, які регулюють процес психологічної реабілітації в Україні, основами організації психологічної реабілітації людей, що потерпають від психотравмуючих ситуацій: кризи життєвих втрат, травми пережитого насильства, посттравматичного стресового розладу (ПТСР) тощо. Курс спрямований на оволодіння теоретичними та практичними знаннями в області психореабілітації та формування вміння застосовувати методи і техніки у професійній діяльності психолога з особами різних проблемних груп. Програма містить загальні теми, що розкривають сутність та особливості психологічної реабілітації постраждалих від стресових та екстремальних ситуацій природного генезу; психологічної реабілітації військовослужбовців та членів їх сімей, співробітників спецпідрозділів підвищеного ризику; постраждалих від дії чинників соціального стресу (наслідки фізичного насильства в сім'ї, жертви сексуального насильства); психологічної реабілітації осіб з адиктивною поведінкою; психологічної реабілітації осіб, що мають особливі потреби та вади розвитку; застосування діагностичного інструментарію та

	психотехнік у реабілітаційному процесі з різними категоріями клієнтів
Мета та завдання курсу	Мета викладання курсу навчальної дисципліни «Психологічна реабілітація» - розкрити значення даного курсу у структурі практичної діяльності психолога; ознайомити студентів з специфікою проведення реабілітаційних заходів; розширити теоретичні уявлення про психологічну реабілітацію та стадії реабілітаційного процесу; поглибити наукові уявлення про реабілітаційний потенціал особистості та особливості психологічного супроводу в реабілітаційних установах. При цьому завданнями дисципліни є: -ознайомити студентів з основними поняттями психології здоров'я; - показати зв'язок психології здоров'я з іншими науками - фізіологія, епідеміологія, медична соціологія, медична антропологія. - познайомити слухачів з основними методологічними підходами і методами психології здоров'я; - продемонструвати значення психологічних чинників тих, що впливають на формування і розвиток хвороб і їх профілактику; - підготувати студентів до самостійного дослідження у області психології здоров'я, до оцінки впливу різних чинників на здоров'ї особи
Програмні результати навчання	
Під час вивчення дисципліни «Психологічна реабілітація» у студентів мають сформуватися наступні компетентності: Загальні: ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК 4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. Фахові: ФК 03. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків. ФК 08. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову). ФК 09. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну роботу відповідно до запиту. ФК 10. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію. ФК 11. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями. ФК 14. Здатність визначати й пояснювати психологічні механізми формування, функціонування та розвитку психічних явищ, процесів, властивостей, виокремлювати причини та фактори, що диференціюють характер їх індивідуального функціонування та розвитку. У ході вивчення навчальної дисципліни можливе досягнення таких ПРН: ПРН 1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання . ПРН 2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань для розуміння спеціальних розділів психології з метою майбутньої спеціалізації та освоєння міждисциплінарного зв'язку. ПРН 9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі	

професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх роз'яснення.

ПРН 11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.

ПРН 12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, тренінгів відповідно до вимог замовника.

ПРН 13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб відповідно до віку.

ПРН 15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку, вміло використовувати психотерапевтичні прийоми і прийоми впливу на свідомість і поведінку.

ПРН 16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога, що визначають професійну поведінку і стосунки з людьми в суспільстві.

ПРН 17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

ПРН 18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я та за потреби визначити зміст запиту до супервізії.

ПРН 20. Знати про норму і патологію психічного розвитку.

Зміст курсу		
№ з/п	ТЕМИ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ	Кількість годин
1	Тема 1. Загальне поняття про реабілітацію	2
2	Тема 2. Завдання психологічної реабілітації та фази реабілітаційного процесу	2
3	Тема 3. Особливості організації та впровадження системи раннього втручання	2
4	Тема 4. Особливості психологічної реабілітації соматично хворих та осіб з обмеженими можливостями	4
5	Тема 5. Психолого-педагогічна робота з членами сімей дітей з обмеженими можливостями	2
6	Тема 6. Організація психологічної допомоги при стресових реакціях	2
7	Тема 7. Психологічна реабілітація осіб з девіантною поведінкою	4
8	Тема 8. Мотиваційний чинник в реабілітаційному процесі	2
9	Тема 9. Особливості створення програм психологічної реабілітації: підходи та методи	4
	Усього:	24
№ з/п	ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	Кількість годин
1	Тема 1. Загальне поняття про реабілітацію	2
2	Тема 2. Завдання психологічної реабілітації та фази реабілітаційного процесу	4
3	Тема 3. Особливості організації та впровадження системи раннього втручання	6
4	Тема 4. Особливості психологічної реабілітації соматично хворих та осіб з обмеженими можливостями	6
5	Тема 5. Психолого-педагогічна робота з членами сімей дітей з обмеженими можливостями	6
6	Тема 6. Організація психологічної допомоги при стресових реакціях	6
7	Тема 7. Психологічна реабілітація осіб з девіантною поведінкою	6
8	Тема 8. Мотиваційний чинник в реабілітаційному процесі	6

9	Тема 9. Особливості створення програм психологічної реабілітації: підходи та методи	6
	Усього:	48
№ з/п	ТЕМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	Кількість годин
1	Тема 1. Загальне поняття про реабілітацію	8
2	Тема 2. Завдання психологічної реабілітації та фази реабілітаційного процесу	8
3	Тема 3. Особливості організації та впровадження системи раннього втручання	8
4	Тема 4. Особливості психологічної реабілітації соматично хворих та осіб з обмеженими можливостями	8
5	Тема 5. Психолого-педагогічна робота з членами сімей дітей з обмеженими можливостями	10
6	Тема 6. Організація психологічної допомоги при стресових реакціях	10
7	Тема 7. Психологічна реабілітація осіб з девіантною поведінкою	10
8	Тема 8. Мотиваційний чинник в реабілітаційному процесі	8
9	Тема 9. Особливості створення програм психологічної реабілітації: підходи та методи	8
10	Тема 1. Загальне поняття про реабілітацію	8
11	Тема 2. Завдання психологічної реабілітації та фази реабілітаційного процесу	8
12	Тема 3. Особливості організації та впровадження системи раннього втручання	8
13	Тема 4. Особливості психологічної реабілітації соматично хворих та осіб з обмеженими можливостями	8
14	Тема 5. Психолого-педагогічна робота з членами сімей дітей з обмеженими можливостями	10
15	Тема 6. Організація психологічної допомоги при стресових реакціях	10
	Усього:	78

Пререквізити	В навчальній дисципліні «Психологічна реабілітація» об'єднуються та синтезуються знання, набуті студентами при вивченні інших психологічних дисциплін – «Загальна психологія», «Психофізіологія», «Вікова психологія», «Соціальна психологія» тощо.
Кореквізити	Зміст курсу «Психологічна реабілітація» тісно пов'язаний із такими дисциплінами: „Загальна психологія”, „Вікова психологія”, „Клінічна психологія”, „Основи психотерапії”, „Спеціальна психологія”, „Основи психологічної корекції”.
Постреквізити	Післядипломне навчання та також закладає фундамент для подальшого засвоєння здобувачами знань та вмінь з циклу дисциплін професійної та практичної підготовки за освітнім рівнем магістр
Методи навчання	Методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: Лекції (традиційна, проблемна, лекція-презентація із застосуванням ІКТ), пояснення, розповідь, семінарські заняття, евристична бесіда, творчі есе, дискусії,

	моделювання ситуацій, бліц-опитування, тематичні презентації, кейс-метод, опрацювання наукових джерел
Засоби діагностики	Форма поточного контролю – усне опитування, тестування на практичних заняттях, виконання індивідуальних завдань. Періодична форма контролю – виконання контрольних робіт, розробка проектів, планів, колоквиуми, творчі роботи. У процесі навчання студентів використовуються наступні методи контролю: методи усного контролю, методи письмового контролю, методи практичного контролю, дидактичні тести, спостереження, методи програмованого контролю. Відповідно до вимог регламенту навчального процесу для успішного засвоєння знань студентами та об'єктивного їх оцінювання здійснюється: • систематичний поточний контроль знань під час практичних занять у формі вибіркового усного опитування та практичних завдань, підготовки доповідей за темою заняття, доповнень до доповідей, участі в обговоренні, презентації самостійних завдань. • модульний контроль у формі стандартизованого опитування за теоретичними питаннями, написання студентами поточних письмових тестових завдань, практичних завдань за означеними модулями.
Засоби контролю	поточний контроль, підсумковий контроль (залік)
Перелік питань до підсумкового контролю вивчення курсу	
1. Теоретичні аспекти реабілітології як науки та сфери практичної діяльності. 2. Історія виникнення та розвитку реабілітації, сучасні аспекти реабілітації. 3. Визначення реабілітації, прийняте на нараді Міністрів охорони здоров'я та сучасне міжнародне визначення поняття. 4. Медична реабілітація, її зміст та складові. 5. Професійна реабілітація та її складові: і профорієнтація, отримання професії, адекватне працевлаштування. 6. Трудова реабілітація. 7. Соціальна реабілітація. 8. Основні реабілітаційні аспекти: психологічний, медичний, фізичний, професійний, соціальний, економічний. 9. Рівні реабілітації, фази, варіанти, етапи реабілітації. 10. Реабілітаційний потенціал і реабілітаційний прогноз, принципи реабілітації. 11. Ефективність реабілітації. 12. Індивідуальна програма реабілітації. 13. Реабілітаційна психологія, її визначення місце в системі реабілітації та психологічних дисциплін.. 14. Психотерапевтичне втручання або психотерапевтична інтервенція, їхня характеристика. 15. Методи, функції, показання до застосування окремих методик психологічного консультування, психокорекції та психотерапії. 16. Психологічні аспекти реабілітаційного потенціалу. 17. Реабілітація в системі практичної охорони здоров'я. 18. Визначальні характеристики і професійні функції реабілітолога, психолога-психотерапевта. 19. Реабілітаційне консультування. 20. Базова освіта реабілітаційного консультанта. 21. Професії, зв'язані з процесом реабілітації. 22. Істотні характеристики реабілітаційного консультанта.	

23. Взаємини з лікарем. психологічні та психіатричні наслідки алкогольної залежності.
24. Психотерапія алкогольної залежності: індивідуальна, групова, групи анонімних алкоголіків.
25. Методи навіювання, гіпнозу, аутогенного тренування, когнітивно-поведінкові методики.
26. Зловживання медикаментами – медикаментозна залежність.
27. Медикаменти в контексті залежності і зловживання.
28. Хворобливі наслідки зловживання медикаментами.
29. Зловживання і залежність при різних типах наркотиків.
31. Психотерапевтичний супровід суїцидентів.
31. Підхід до умираючого. Біль і лікування болю.
32. Психотерапія при кризових станах.
33. Перша допомога при психіатричних, невідкладних випадках.
34. Соціотерапія і заходи для створення психотерапевтичного середовища.
35. Реабілітація потерпілих у результаті аварії на ЧАЕС.
36. Реабілітація в поліпшенні якості життя ліквідаторів наслідків аварії з психосоматичними розладами, профілактика соціальної і психічної дезадаптації в дітей і підлітків, евакуйованих з 32 – кілометрової зони після аварії на ЧАЕС.
37. Реабілітаційні заходи, проведені з людьми, що постраждали при стихійних лихах, аваріях, катастрофах, воєнних діях і т.д.
38. Мета і методи реабілітаційної роботи з людьми, що страждають психічними порушеннями. Психологи в психіатричній клініці.
39. Психічні розлади при епілепсії.
40. Психози при вагітності й у післяпологовий період.
41. Сексуальні функціональні розлади.
42. Аспекти розвитку психосоматичних розладів.
43. Характеристика психологічних факторів, виникнення психосоматичних захворювань та їх психологічні прояви.
44. Психологічні методи лікування розладів серцево–судинної та ендокринної системи, органів дихання та травлення.
45. Онкологічні захворювання, теорії їх виникнення і розвитку.
46. Психологічний аспект реабілітації онкохворих: реабілітаційний потенціал та прогноз.
47. Основні методи психотерапії, що застосовуються у онкохворих.
42. Основні види неврозів: істеричний неврастенічний, невроз нав'язливих станів.
48. Психотерапевтичні методи лікування спілкування істеричного неврозу з позицій психодинамічного напрямку: гіпноз, навіювання, психоаналіз.
49. Неврастенічний та обсесивно-копульсивний неврози, їх лікування: гештальт терапія, короткострокова психотерапія, психодрама, нейролінгвістичне програмування, тілесно–орієнтована психотерапія.
50. Епідеміологія травми.
51. Посттравматичні стресові розлади: критерії діагностики, симптоматика, епідеміологія.
52. Психологія горя.
53. Особливості надання психологічної допомоги на різних етапах дії екстремальних чинників.
54. Дебрифінг як найбільш ефективний метод психологічної допомоги жертвам надзвичайних подій.
55. Психологічна реабілітація жертв стрес факторів воєнного генезу.
56. Психологічна допомога військовослужбовцям та співробітникам спецпідрозділів підвищеного ризику.
57. Особливості надання психологічної допомоги особам, що постраждали в наслідок дії екстремальних чинників природного генезу (повені, землетруси і таке інше).
58. Допомога постраждалим в екстремальній ситуації в гострий період.
59. Допомога постраждалим в екстремальній ситуації період стабілізації обстановки.

Політика курсу

Навчальна дисципліна «Психологічна реабілітація» є вибірковою дисципліною для здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми «Психологія» спеціальності 053 Психологія.

При вивченні навчальної дисципліни «Психологічна реабілітація» здобувач виконує завдання згідно з навчальним планом та у відповідності до програми силабусу, що включають відвідування практичних занять, опрацювання інформаційних джерел та літератури, підготовку до занять, підготовку презентацій.

Запізнені завдання (письмові роботи). Здобувачам вищої освіти, які вчасно не мають можливості скласти домашні завдання викладач надає можливість для їх повторного виконання й складання у визначеним ним термін.

Академічна доброчесність. Очікується, що роботи здобувачів будуть їхніми оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної не доброчесності. Виявлення ознак академічної не доброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її не зарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Відвідування занять. Відвідувати усі види навчальних занять; вчасно інформувати деканат про неможливість відвідувати навчальні заняття, складати (перескладати) екзамени, заліки тощо через поважні причини; подати підтверджувальні документи, що засвідчують поважну причину, яка унеможливила відвідування навчальних занять, складання (перескладання) екзаменів, заліків тощо; ліквідовувати академічну заборгованість у встановлені терміни.

Література. Уся література, яку здобувачі вищої освіти не можуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Здобувачі заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.

Політика оцінювання курсу

Оцінювання якості знань студентів, в умовах організації навчального процесу за кредитно-трансферною системою здійснюється шляхом поточного, кредитного, підсумкового (семестрового) контролю за 100-бальною шкалою оцінювання, за шкалою ECTS та національною шкалою оцінювання.

Досягнення студента оцінюються за 100-бальною системою Університету. Підсумкова оцінка навчального курсу включає в себе оцінки з поточного контролю. У кожного компонента своя частка в загальній системі оцінок. У проміжних оцінках студент може набрати до 100 балів.

Відповідно до вимог регламенту навчального процесу для успішного засвоєння знань студентами та об'єктивного їх оцінювання здійснюється:

систематичний поточний контроль знань здійснюється під час семінарських і практичних занять у формі вибіркового усного опитування та тестових завдань, підготовки доповідей за темою заняття, доповнень до доповідей, участі в обговоренні, презентації самостійних завдань.

семестровий контроль організовано у формі стандартизованого опитування за теоретичними питаннями, написання студентами поточних письмових тестових завдань, практичних завдань за кредитами;

оцінювання рівня виконання самостійної роботи проводиться на основі перевірки змісту роботи та її захисту у формі доповіді, реферату.

самостійне завдання перевіряється на відповідність оформлення згідно з вимогами, а також на повноту, ґрунтовність матеріалу, наявність цікавих фактів та прикладів, висновків.

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти під час самостійної роботи на семінарських та практичних заняттях 1-2 бали – студент виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу; відповідає за планом, висловлює власну думку щодо теми, вміє застосовувати знання для виконання за зразком; користується додатковими джерелами.

3 бали – знання студента є достатньо ґрунтовними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, логічно висвітлює події з точки зору смислового взаємозв'язку, уміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки та залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями. Студент виявляє вміння рецензувати відповіді інших та опрацьовувати матеріал самостійно.

4 бали – студент володіє глибокими та міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та протиріччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали; самостійно визначає окремі цілі власної учбової діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну.

5 балів – студент має системні, дієві знання, виявляє творчі здібності у навчальній діяльності, користується широким арсеналом засобів-доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; вміє ставити й розв'язувати проблеми, самостійно здобувати та використовувати інформацію, виявляє власне ставлення до неї; логічно і творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої обдарування та нахили.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне опитування											Сума
ЗМ 1			ЗМ 2						Підсумковий тест	Залік	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	15	40	100
5	5	5	5	5	5	5	5	5			

Загалом отримані бали сумуються, оцінювання знань студентів проводиться за національною шкалою та шкалою ECTS таким чином:

Шкала оцінювання ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C	задовільно	
64-73	D		
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Рекомендована література

Базова

1.Пророк Н. за заг. ред. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Том 1: навчальний посібник.- Київ: «С В А Р О Г», 2023. — 208 с.

<https://jurkniga.ua/contents/osnovi-reabilitatsiynoi-psikhologii-podolannya-naslidkiv-krizi-tom-1.pdf>

2. А. М. Панфілова, наук, консультант М. М. Матяш Медико-психологічна реабілітація та соціальна адаптація учасників бойових дій і вимушених переселенців в Україні: проблеми та перспективи : бібліогр. покажчик Київ, 2024. - 91 с.

<https://emed.library.gov.ua/wp-content/uploads/tainacan-items/271/86073/Medyko-psykholohichna-reabilitatsiia-ta-sotsialna-adaptatsiia-uchasnykiv-boyovykh-diy-i-vymushenykh-pereselentsiv-v-Ukraini-problemy-ta-perspektyvy.pdf>

3. Балашова С.П., Васильєв С.П., Дубровинський Г.Р., Кирик В.Л. Практикум із військової психології: навч. посібник. Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ: ВПЦ "Київ. ун-т", 2015. 271 с.
4. Військова психологічна підготовка та реабілітація/від. військ.-соц. роботи соц.- психол. упр. Голов. упр. по роботі з особовим складом Збройних Сил України. Київ: Вид. Філюк, 2015. 495 с.
5. Ділани С., Котеріл К. Психологічна реабілітація дітей, які зазнали комерційної сексуальної експлуатації: самовчитель для спеціалістів. Київ: ВГО "Жіночий консорціум України", 2004. 63 с.
6. Каліна Н.Ф. Психотерапія: підручник. Київ : Академвидав, 2010. 288 с.
7. Основи психотерапії : навч. посібник/за ред. К.В. Седих. Київ: Академвидав, 2016. 191с.
8. Система органів та установ, які надають соціальні послуги жертвам насильства в сім'ї в Україні/упоряд.: І. Буяльська. Запоріжжя: Друкарський світ, 2011. 16 с.
9. Соціально-психологічна реабілітація дітей, вилучених із ситуацій торгівлі дітьми та інших найгірших форм дитячої праці : узагальнення досвіду організацій Центральної та Східної Європи: навч.-метод. посіб. Акад. пед. наук України, Укр. наук.-метод. центр практ. психології і соц. роботи; ОБСЄ, Координатор проектів ОБСЄ в Україні. Київ : Час Друку, 2007. 116 с.
10. Шевченко Л.О., Чепіга Л.П. Практична психологія: навч. посібник. Харків: Константа, 2018. 191 с.

Допоміжна

1. Дуб Віра. Реабілітаційна психологія : методичні матеріали до семінарських занять для студентів ВНЗ.–Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2017.– 92с.
2. Єгорова О. Реабілітаційна психологія: курс лекцій. Навчально-методичний посібник для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 053 Психологія. – Слов'янськ: Вид-во Б.І.Маторіна, 2018. –132 с.
3. Основи реабілітаційної психології: подолання наслідків кризи. Навчальний посібник. Том 1. / за заг.ред Н. Пророк. – Київ, 2018. – 208 с.
4. Като́мік Г.В., Корнієнко І.О. Техногенні катастрофи: психологічна допомога очевидцям та постраждалим. 2003. № 6. С. 30-51.
5. Психологічна допомога постраждалим внаслідок кризових травматичних подій: методичний посібник/ З. Г. Кісарчук, Я. М. Омельченко, Г. П. Лазос, Л. І. Литвиненко... Царенко Л. Г.; за ред. З. Г. Кісарчук. К.: ТОВ“Видавництво “Логос”, 2015 р. 207 с.
6. Пилипенко Н.М. Адаптація особистості до життєвої кризи. Журн. практикуючого психолога 2000, № 6. С. 140- 147.
7. Шевченко Н.Ф. Практикум із психологічної допомоги соматично хворим/ Практична психологія та соціальна робота. 2006. № 4. С. 17 - 29.